

MÜLTECİ SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN YENİ BİR YAPILANMA: GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

A NEW STRUCTURING RELATED TO SOLVE THE PROBLEM OF REFUGEE: THE GENERAL DIRECTORATE OF IMMIGRATION AUTHORITY

İ. Ethem TAŞ*, Hatike KOÇAR**, Yeter ÇİÇEK***

* Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Yönetim Bilimi ABD, i.ethem.tas@gmail.com

** Öğr. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Aksu Mehmet Süreyya Demiraslan MYO, Yerel Yönetimler Programı, hatike_kocer35@hotmail.com

*** Arş. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Kentleşme ve Çevre Sorunları ABD, y.cicek_01@hotmail.com

ÖZ

Günümüzde ülkeleri önemli ölçüde etkileyen göç olgusu karşısında Türkiye de göçmen veren ülkeler ile göçmen alan ülkelerin arasında bir kavşak durumundadır. Türkiye gerek coğrafi konumu gerekse stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca göç hareketlerinin durağı olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmıştır. Bu sebeplerden dolayı, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de göç konusuna daha rasyonel bakabilmek, göç konusunda etkin politikalar belirleyebilmek ve uygulayabilmek için yeni düzenlemeler yapılmakta ve bu kapsamda kurumlar oluşturulmaktadır. Bu düzenlemelerin en önemlisi 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" ile kurulan tam adı "Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü" veya kısa adıyla "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü"dür. Bu kapsamda çalışmada; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün mülteci sorununun çözümüne ilişkin olarak yaptığı politika ve stratejileri incelenecek olup, çalışmada yıllık göç raporları ve göç istatistikleri dikkate alınarak Türkiye'deki mülteci sorunu incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Jel Kodları: K4, K37, K39, K40

ABSTRACT

Turkey has a junction position between the countries which give the immigrant and the countries which take the immigrants against the fact of immigration which affects significantly on the countries today. Turkey has become the station for the immigration acts with both its geographical position and strategic position throughout the history and it hosted for the immigrants in millions. Thus, the new regulations have been done in order to consider rationally about the immigration in Turkey, to determine the effective policies about the immigration and to apply them, and the institutions are established within this scope. The most important one in these regulations is " Turkish Republic, The Ministry of Internal Affairs, The General Directorate of Immigration Authority " as its full name or as its brief name "The General Directorate of Immigration Authority " which was established with 04/04/2013 dated and 6458 numbered " The Law of Foreign and International Protection". In the study within this scope; the policies and strategies that The General Directorate of Immigration Authority made about the solution of refugee problem will be reviewed, the refugee problem in Turkey will be examined in consideration with the annual immigration reports and immigration statistics in the study.

Keywords: Immigration, Refugee, General Directorate of Immigration Authority

Jel Kodları: K4, K37, K39, K40

1. GİRİŞ

Göç, insanları yaşadıkları yerden çeşitli ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel nedenler dolayısıyla başka bir yere hareket etmelerini içeren ve bütün insanlığı ilgilendiren bir olay olarak tanımlanabilmektedir. İnsanın farklı ülkelere, kentlere ve bölgelere göçü geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmekte ve yoğunluğu daha da artmaktadır (Bahar- Bingöl, 2010: 44).

Günümüzde ülkeleri önemli ölçüde etkileyen göç olgusu Türkiye’yi de etkilemektedir çünkü Türkiye göçmen veren ülkeler ile göçmen alan ülkeler arasında bir köprü konumundadır. Türkiye’nin bu özelliğinin sebepleri arasında coğrafi ve stratejik konumunun büyük etkisi vardır. Bundan dolayıdır ki tarih boyunca kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere, geniş anlamda göç hareketlerinin durağı olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmıştır (23.09.2017, www.goc.gov.tr).

Ülkeye göç ile gelen nüfus yoğunluğu ve göç hareketliliği, geçmiş ile kıyaslandığında son yıllarda değişim yaşandığı görülmektedir. Bu değişim neticesinde Türkiye hedef ülke konumuna gelmiştir (23.09.2017, www.goc.gov.tr).

Geçmiş ile kıyaslandığı zaman Türkiye’ye yönelik artan ve çeşitlenen ve Türkiye’yi hedef ülke konumuna getiren göç hareketleri, Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve demografik yapısını, kamu düzenini ve güvenliğini derinden etkilediği ve yeni bir göç yönetimi anlayışına olan ihtiyacı da beraberinde getirdiği görülmektedir (23.09.2017, www.goc.gov.tr).

Özellikle son yıllarda Türkiye’nin yakın komşularında yaşanan iç istikrarsızlıklar neticesinde buradaki insanların Türkiye başta olmak üzere, dünyanın çeşitli ülkelerine yoğun bir kitsel dış göç olayında

bulunmaları, ülkemizin “göç yönetimi” konusunda çağın gereklerine ve dünyadaki örneklerine uygun adım atmamayı zorunlu kılmıştır.

Farklı zaman ve değişik dönemler boyunca göç hareketleriyle karşı karşıya kalan Türkiye, özellikle son dönemde “Arap Baharı” adı verilen ve çok yakın coğrafyada gerçekleşen siyasi ve toplumsal olaylar neticesinde şimdiye kadar olmadığı büyüklükte göç hareketleriyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Türkiye’nin söz konusu göç hareketlerine ilişkin uyguladığı insani nitelikteki “açık kapı” politikası göçmen sayısının artması ve devam etmesi nedeniyle günümüzde yürütülemez hale gelmiştir (Soyupek, 2016: 179). Çünkü bu göç olayı son zamanlarda karşılaşılan en büyük hareket olmakta ve bu olaya taraf olanlar bununla başa çıkmanın yoluna aramaktadırlar.

Bu sebeplerden dolayı, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de göç konusuna daha rasyonel bakabilmek, göç konusunda etkin politikalar belirleyebilmek, kriz durumlarında kararları etkin ve verimli uygulayabilmek için yeni düzenlemeler yapılmakta ve bu kapsamda kurumlar oluşturulduğu görülmektedir. Bu düzenlemelerin en önemlisi 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" ile kurulan tam adı “Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü” veya kısa adıyla “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü”dür (23.09.2017, www.goc.gov.tr). Genel Müdürlüğün kurulmasındaki amaç ise; bu alandaki çalışmaların uzmanlık sahibi, yenilenmeye ve uluslararası işbirliğine açık, güncel bilgileri ve gelişmeleri yakından takip eden; kısacası süreçlerin dinamik yapısına ayak uydurabilen mekanizmalar tarafından yönetilebilmesini sağlamaktır (23.09.2017, www.goc.gov.tr).

2. GÖÇ, MÜLTECİ, SİĞINMACI, GÖÇMEN VE MİSAFİR SURİYELİLER ÜZERİNE

Göç, özellikle ulus ötesi bir hareket olarak, Asya, Pasifik ve küresel ölçekte ekonomik ve sosyal gelişmede giderek daha önemli bir bileşen haline gelmektedir (UNESCAP, 2007: 4).

Göçlerin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Zaman içerisinde göçlerin çeşitlerinde ve niteliğinde bazı değişimler meydana gelmiştir. Toplumlar geçmişten günümüze göç olgu ile karşıya karşıya olmakla beraber ilk zamanlarda yaşanan göç olayı daha çok açlık, savaş, kıtlık ve iklim koşulları gibi nedenlerden kaynaklanırken günümüzde bu nedenler yerini kültürel, siyasi, iktisadi, dini, eğitim, sanayileşme, gereksinim vb. nedenlere bırakmıştır. (Akıncı vd, 2015: 60). Ayrıca günümüzle birlikte yapılan göçlerin niteliği de değişmiş uluslar arası olarak gerçekleşen göçler günümüzün temel odak noktası haline gelmiştir. Bu durum çok disiplinli bir kavram olmakta ve ekonomi, sosyoloji, psikoloji, coğrafya, kültür, hukuk, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, demografi gibi disiplinlerini de yakından alakadar etmektedir (Wickramasinghe-Wimalaratana, 2016: 27).

Göç, daha iyi istihdam olanakları ile zulüm arasında değişen çeşitli nedenlerle bireylerin veya insan gruplarının bir coğrafik yerden diğerine geçici veya kalıcı olarak taşınması olarak da nitelendirilmektedir (Hagen-Zanker, 2008: 4).

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü'ndeki tanımına göre göç; *“ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret”* olarak tanımlanmaktadır (23.09.2017, tdk.gov.tr). *“Bireysel ya da kitlesel yer değiştirme eylemi”* (Şahin, 2001: 59) olarak da göç ifade bulmaktadır. Daha geniş kapsamlı bir göç tanımı yapılacak olursa; *“bir yerden başka bir yere yapılan, sosyo-kültürel, politik ve bireysel dinamiklerden etkilenen, kısa-orta ve uzun vadeli olabilen bu eylemin, geriye dönüş, planlı veya sürekli yerleşim hedefi güden bir yer değiştirme hareketi olduğu”* anlaşılmaktadır (Yalçın, 2004: 12-13). Başka bir tanıma göre ise göç, *“toplumsal düzeni ve ülkelerin politikalarını etkileyen sosyal bir olgu olarak kabul edilmektedir. İnsanların farklı coğrafyalar arasındaki bu*

hareketi bireysel ya da küçük topluluklar halinde olabildiği gibi, özellikle savaş durumlarında kitlesel düzeyde de olabilmektedir” (Aksoy, 2012: 293). Ekonomik veya başka kazançlar elde etmek için klasik göçmen ülkelerine (Tunç, 2015: 31) doğru göç eden göçmenlerden oluşan “gönüllü göç” hareketlerinin aksine “zorunlu göç” hareketlerinde ise, göçmenler çatışmadan, şiddetten kaçmakta ve insanlar silahlı çatışma ve şiddet olayları yüzünden yurtlarını ya da içinde yaşadıkları toplumları terk etmek (Gökçan, Açıkıldız ve Ataman, 2015) zorunda kalmaktadırlar. BM Nüfus Bürosunun tanımına göre ise göç, *“kişinin köken yerinden başka bir yere giderek orada kalıcı yerleşmesi ve böylece ikamet yerinin değişmesi”* anlamına gelmektedir. Bahsi geçen tanımlardan da anlaşılacağı üzere göç kavramı çok boyutlu ve oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir.

Göç kavramının bu çok boyutlu yapısı göçün sınıflandırmasında da çeşitliliğe yol açmaktadır. Göç olgusunun dinamik bir yapıya sahip olması farklı türlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

“Bireysel göç” toplumdaki kişilerin siyasi, sosyal, ekonomik olmak üzere çeşitli sebeplere dayanarak bireysel veya aileleriyle birlikte başka bir yere gitme kararı olarak tanımlanabilirken; “toplu göç” ise toplumların veya belli bir bölgede yaşayan insanların çeşitli sebeplerle yer değiştirmesi olarak ifade edilebilir. (Akıncı vd, 2015: 63). Bir başka kategoriye göre ayrım yapılacak olursa ‘kitlesel göç’ belirli zaman diliminde çok sayıdaki kişinin ait olduğu ülkesi dışındaki başka ülkelere düzensiz gruplar şeklinde hareket etmesi olarak tanımlanabilir. Bir diğer kategori için, “isteğe bağlı” ya da “zorunlu yapılan göç” kavramlarına da değinmek gerekmektedir. İsteğe bağlı göç ise; *“kişinin göç ederken başkasının herhangi bir etkisi altında kalmadan gerçekleştirdiği göç türü olarak ele alınırken”*; diğer taraftan zorunlu göç ise *“siyasal baskılar, savaşlar ve doğal afetler gibi etkenler sebebiyle kişiyi göç etmeye zorlayan ve kişinin isteği dışında gerçekleşen göç hareketi”* ifade

edilmektedir (Tümertekin - Özgüç, 2004: 236).

Temel olarak ülkelerin siyasi ve sosyal sebeplere bağlı olarak bir başka göç kategorisi olan “iç göç” ve “dış göç” kavramları karşımıza çıkmaktadır. TDK’ya göre iç göç; “*bir ülke sınırı içerisinde genellikle daha küçük yerleşim yerlerinden daha büyük yerleşim yerlerine geçici ya da sürekli olarak kalma amacıyla yapılan göç hareketi*” olarak tanımlanmaktadır. Daha yalın bir ifadeyle kırsaldan kente yapılan bir göç türüdür ve bu yönüyle iç göçün ekonomik ve toplumsal sonuçları yönüyle işgücü piyasaları ve işsizlik açısından yapısal bir özellik taşıdığı ifade edilebilir. (Bahar- Bingöl, 2010: 45). Dış göç, ise “*siyasi bir sınırın aşılması ve yerleşmek amacıyla sürekli ya da geçici bir yerleşimin söz konusu olmasıdır*” (Bayraklı, 2007: 20).

Göç olayı neticesinde çeşitli kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar; Mülteci; “*zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu ve devleti kendisini koruyamadığı yahut korumadığı için ülkesinden kaçan kişidir*”. Bir ülke, bir kişiyi mülteci olarak tanıdığına, söz konusu kişiye menşe ülkesinin sağlamadığı koruma yerine uluslararası koruma sağlar (Akpınar, 2017: 17). Daha kapsamlı tanımı ise 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi’nde yer almaktadır. Buna göre; “*Menşei ülkesi dışında bulunan, ırkı, dini tabiiyeti, beli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korunmasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya zulüm korkusu nedeniyle buraya dönmek istemeyen kişi*” mülteci olarak tanımlanmaktadır. Sığınmacı ise, “*ülkesini terk etmiş ve mülteci olduğu iddiasıyla bir başka ülkeye sığınan ama henüz mülteci olup olmadığı hakkında yetkili merciler tarafından karar verilmemiş kimseler*” şeklinde ifade edilmektedir (Deniz, 2014: 177-178). Göçmen, “*bir ülkeden diğerine geçici ya da kalıcı olarak yaşamak ve genellikle çalışmak ya da aile üyeleriyle yeniden bir araya gelmek için*

giden kişidir” (23.09.2017, pictes.meb.gov.tr) şeklinde literatürde yerini bulmaktadır.

Yukarıda anlatılanlar kapsamında değerlendirildiğinde, Suriye’de yaşanan olaylar neticesinde gerek Türkiye’ye gerekse de dünyanın çeşitli ülkelerine kitlesel iç ve dış göç başlamış ve bu ülkeden sığınmacılar gelmiştir. Türkiye Suriye krizinin başlamasından bu yana açık kapı politikası benimsemiş ve “Suriyelileri Misafir Suriyeli” statüsünde ülkeye almıştır. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından, uluslararası hukukta kabul gören “geçici koruma” statüsüyle koruma altına alınmış Suriyelilerdir. Her türlü imkânları devlet tarafından karşılanmakta, bir anlamda “misafir” konumunda barındırılmaktadırlar (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 2012: 11-12).

3. TÜRKİYE’DE GÖÇ VE GÖÇ YÖNETİMİNE İLİŞKİN POLİTİKALAR

Uluslararası göçün dünya siyaseti üzerindeki etkisini anlamak için, devletlerin stratejik kazançlar için göçü nasıl şekillendirdiğini ve kontrol ettiğini bilinmesi gerekmektedir. Keza bu kapsamda tarihsel süreçte 20. yy daha da dar kapsamda 1945’ten beri gelişmiş sanayi demokrasilerinde göçün giderek artışı gözlenmektedir (Hollifield, 2012: 2).

Dünya genelinde yaşanan göç olayından hemen hemen her ülke etkilenmekte ve özellikle de küreselleşmenin etkisinin hissedildiği ya da yoğun olarak yaşandığı tüm coğrafyalarda ülke gündeminin ilk sıralarında yer almakta, herkesi ve her yapıyı ilgilendirmektedir (23.09.2017, www.goc.gov.tr). Göç, siyaset, ekonomi, sosyal ve kültürel yaşam gibi pek çok toplumsal olgu ile yakından ilgilidir. Özellikle uluslararası göç söz konusu olduğunda birden fazla devleti aynı anda etkilemektedir. Bu göç türü söz konusu olduğunda göç edilen ülke için nitelikli iş gücünün ülkeye gelmesi gibi bir olumlu

etki söz konusu olurken göç veren ülke içinse bu durum nitelikli iş gücünün ülkeden çıkması gibi olumsuz bir etkisi de olmaktadır. Dolayısıyla göç, göçmenlerin yerleştikleri ülkeler kadar arkalarında bıraktıkları ülkeleri de ilgilendirmekte ve bu ülkeler arasındaki etkileşimi şekillendirip kalıcı izler bırakmaktadır (23.09.2017, www.goc.gov.tr).

Türkiye sahip olduğu coğrafi konumu sebebiyle doğu ile batıyı birleştiren doğal bir köprü konumundadır. Türkiye'nin bu özelliği göç yolları düşünüldüğünde de etkisini kaybetmeden devam etmektedir. Türkiye'nin doğal bir köprü olmasının diğer sebebi ise, Türkiye'nin artan ekonomik gücü ve sahip olduğu siyasi istikrardır. Göç hareketleri açısından Türkiye'nin "geçiş ülkesi" konumu son yıllarda değişime uğramış ve ülkemiz aynı zamanda bir "hedef ülke" konumuna gelmiştir (23.09.2017, www.goc.gov.tr). Bu nedenledir ki Anadolu coğrafyası tarihin her döneminde zorunlu ya da gönüllü göç olgusu ile karşı karşıya kalmış olan bir coğrafya ve medeniyet olmuştur (ORSAM, 2012: 15). Türkiye'nin maruz kaldığı bu göç dalgasını Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet sonrası dönem olarak iki grup şeklinde incelemek çalışma kapsamında yararlı olacaktır.

Cumhuriyet öncesi dönemde öne çıkan kitlesel ve bireysel sığınma hareketlerinin başlıca örnekleri şu şekildedir (23.09.2017, www.goc.gov.tr):

- 1492 yılında on binlerce Yahudi'nin İspanya'dan gemilerle kurtarılarak Osmanlı İmparatorluğu topraklarına getirilmesi,
- 1672 Thököly Ayaklanması'nın ardından matbaacılığın öncüsü İbrahim Müteferrika ile itfaiyeciliğin öncüsü Kont Ödön Seçenyi (Seçenyi Paşa)'nın ve 1699 yılında Macar Kralı Thököly Imre ve eşinin Osmanlı İmparatorluğuna iltica etmeleri,
- 1709 yılında İsveç Kralı Şarl'ın beraberindeki yaklaşık 2 bin kişilik

grupla birlikte Osmanlı İmparatorluğuna sığınması,

- 1718 Pasarofça Antlaşması'nın ardından Macar Kralı II. Rakoczy Ferenc'in Osmanlı İmparatorluğuna sığınması,
- 1830 Polonya İhtilali'nin liderlerinden bugünkü Polonezköy'ün kurucusu Prens Adam Czartorski'nin 1841 senesinde Osmanlı İmparatorluğu'na iltica etmesi,
- 1848 Macar Özgürlük savaşını kaybeden Prens Lajos Kossuth ve yaklaşık 3 bin Macarın 1849'da Osmanlı İmparatorluğu'na gelmeleri, Farklı istatistikî veriler bulunmakla birlikte, 1856-1864 senesinde ise Rus Ordusundan kaçan yaklaşık 1.500.000 Kafkas nüfusu Osmanlı İmparatorluğu topraklarına kabul edilerek, Balkanlar'a ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine yerleştirilmiştir. 1917 Bolşevik İhtilali'nin ardından Vrangel'in yaklaşık 135 bin kişiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğundan koruma talep etmesi.

Cumhuriyet sonrası dönemde yaşanan göç olaylarına bakmak gerekirse (23.09.2017, www.goc.gov.tr):

- 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin,
- 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişinin,
- 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişinin,
- 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişinin,
- 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişinin,
- 1991 yılında I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişinin,
- 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişinin,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişinin,

- Nisan 2011- Eylül 2013 arasında Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 500 bin kişinin Türkiye’ye gelişi.

Türkiye’nin göç yönetimi ile ilgili olan literatür incelendiğinde ise üç önemli faktör ile karşı karşıya kalınmaktadır (ORSAM, 2012: 15-16). Ayrıca bu faktörlerin dışında Türkiye’nin AB’ye üyelik süreci ve 2011 yılından sonra ülkemizin komşusu Suriye’de yaşanan gelişmeler ve gelen yoğun göç dalgası Türkiye’nin göç politikasını şekillendirmiştir (Örselli-Babahanoğlu, 2016: 2065). Bahsi geçen bu faktörler şu şekilde sıralanabilir (ORSAM, 2012: 15):

İlk olarak, 1923- 1960 yılları arasında kapsayan göç politikaları Türkiye’nin kuruluş yıllarında ulus devlet, milli kimlik ve aidiyet duygusu kurmaya yönelik olan çabalarıdır. Bundan dolayı milli kimlik ve aidiyet oluşturma anlayışı çerçevesinde Türk soyu ve kültürü taşıyan göçmenlerin ülkeye yerleştirilmesi şeklinde göç politikalarına yansıyan bir takım yasal düzenlemeler bu dönemde hayata geçirildiği görülmektedir. Bu bağlamda; 1932 tarihli ve 2007 sayılı “*Türkiye’deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun*” ile bazı mesleklerin yalnız Türk vatandaşları tarafından yapılması; ayrıca 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu’nda Türkiye’ye göç etme hakkının sadece “*Türk soyundan meskûn veya göçebe*” kişilere verilmesi hüküm altına alınmıştır (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 2069).

İkinci faktör, Türkiye’nin göç politikalarının soğuk savaş döneminde NATO’ya girmesi ile beraber bir cephe ülkesi haline gelmesidir. Soğuk savaş döneminde sınır kapılarının önemli bir kısmını resmen veya fiilen kapalı olan Türkiye’nin göç politikaları temel olarak güvenlik eksenine oturmuş ve göç politikaları tamamen güvenlik kurumlarının inisiyatifi altında gelişmiştir. Bu durum göç gibi sosyal, ekonomik, siyasal birçok boyutu bulunan son derece stratejik bir gelişim unsurunun alanını daraltmıştır.

Türkiye’nin göç politikalarını şekillendiren üçüncü gelişme Cenevre sözleşmesini çekince koyarak imzalanmasıdır. Bu dönemde uygulamalarını NATO politikalarına ve büyük ölçüde Cenevre Sözleşmesine koymuş olduğu çekinceye dayandıran Türkiye soğuk savaşın sona erdiği ve küreselleşmenin hız kazandığı 1990’lı yıllarda küresel göçün yeni yüzü ile tanışmıştır

Türkiye’nin göç politikalarını derinden etkileyen en önemli unsurlardan bir diğeri ise Türkiye’nin Avrupa Birliğine üyelik süreci olmuştur. Özellikle üyelik müzakerelerinin başlaması ile beraber göç politikaları AB göç politikalarının etkisi alanına girmiş ve bu alanda yapılan tüm düzenlemeler AB ölçüsünde şekillendirilmeye çalışılmıştır.

Ancak Son yıllarda özellikle 2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan gelişmeler sonucunda Türkiye’nin yoğun mülteci göçüne maruz kalması ile göç yönetimi konusunda sağlam temellere dayandırılmış kamu politikasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Tekelioğlu, Doğan ve Çelebi, 2015: 23).

Türkiye’ye gelen göçmenler “Geçici koruma” statüsü ile uluslararası koruma altına alınmış ve özellikle de barınma, topluma entegrasyonu, çalışma ve işe maliyetleri gibi sorunları Türkiye’nin göç politikalarını büyük ölçüde etkilemiştir (Tekelioğlu, Doğan ve Çelebi, 2015: 23).

Türkiye’nin göç yönetim mevzuatına bakıldığında oldukça dağınık sayılabilecek mevzuat metinleri ve belirli bölümlerde bir takım başlıklar altında göç ve göçmene ilişkin düzenlemelere yer verildiği görülmektedir (Örselli- Babahanoğlu, 2016: 2066). Osmanlı Devleti döneminde göç ve göçmene yönelik sayılabilecek olan ilk düzenleme Tanzimat Devrinde kurulan İdare’i Muhacir Komisyonu’dur. Bu komisyon Çarlık Rusya’sından kaçıp gelen Kırım ve Kafkas göçmenleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapmıştır (Elma, 2016: 5). Türkiye’de 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu, (2510 Sayılı İskân Kanunu”, 21 Haziran 1934 Tarih ve 2733 Sayılı Resmi

Gazete.) göçmen, serbest göçmen, münferit göçmen ve toplu göçmen gibi çeşitli göçmen türlerini tanımlamıştır. İskân bakımından Türkiye'yi 3 bölgeye ayıran kanun, Türkiye'ye yönelen göç hareketleri ile sığınma taleplerini ve bu kişilerin iskânlarını düzenlemiştir. İlgili kanun 2006 yılına gelindiğinde ise yerini aynı adla 5543 sayılı kanuna bırakmıştır.

5543 sayılı İskân Kanunu farklı göçmen türlerini tanımlamakla birlikte soydaş odaklı düzenlemelere yer verdiği için sınırlı bir yapı oluşturmuştur. Bu bağlamda kanunda yer alan göçmen, serbest göçmen, iskânlı göçmen, münferit göçmen ve toplu göçmen gibi çeşitli göçmen tanımlarında izlenmiş olduğu sınırlayıcı yaklaşım, bugünün koşullarında düzenli, düzensiz göç ve uluslararası koruma alanlarını içeren göç kavramından uzak kalmaktadır (5543 Sayılı İskân Kanunu", 26 Eylül 2006 Tarih ve 26301 Sayılı Resmi Gazete)

Yabancılara ilişkin iş ve işlemler ise 1950 yılında çıkarılmış olan 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunlarla yürütülmüştür (23.09.2017, www.goc.gov.tr).

Türkiye; 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Cenevre Protokolü'ne taraf olan bir devlet olarak, göç hususunda bir takım düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Özellikle, iç hukuk mekanizmasında yasal düzenlemelere ağırlık verilerek sistemin işlerliğine hız kazandırılmıştır. Bu bağlamda Uluslar arası Koruma (İltica) alanında Türkiye'de yürürlüğe konulan ilk politika belgesi 1994 tarihli *Mülteci Yönetmeliği* olarak da bilinen *Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek için Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Yabancılar ile Toplu Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'* tir. Bunun yanı sıra 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretinin tanımlamaları yapılmış olup bu suçları işleyenler hakkında ağır müeyyideler öngörülmüştür. Takip eden yıllarda ise 403 sayılı Türk Vatandaşlığı

Kanunu ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinlerini Düzenleyen Yasa ve bu yasadaki yapılan değişikliklerle göç unsurları ile ilgili çeşitli düzenlemeler yürürlüğe konulmuştur (Akçapar, 2015: 568-569 akt. (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 2069).).

Türkiye'nin AB'ye üye olma çabaları, çalışmaları ve açık kapı politikası uygulaması neticesinde yoğun bir kitlesel bir göç hareketi ile karşı karşıya kalması göç mevzuatında da yeni düzenlemelere gidilmesine neden olmuştur (Örselli-Babahanoğlu, 2016: 2067). Budan dolayı, Türkiye göç konusunda daha etkin politikalar belirleyebilmek ve uygulayabilmek için yeni düzenlemeler getirmiştir. Bu düzenlemelerin en önemlisi, 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur (23.09.2017, www.goc.gov.tr).

Yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları; Türkiye'den uluslararası koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile İçişleri Bakanlığına bağlı *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün* kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemek amacıyla üç bölüm şeklinde yürürlüğe konulan kanunda düzenlenen başlıca konu başlıkları şunlardır (6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 11 Nisan 2013 Tarih ve 28615 Sayılı Resmi Gazete);

- Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış hükümleri
- Vizelere ilişkin hükümler
- İkamet izni ve türleri
- Vatansız kişi ve hakları
- Sınır dışı etme
- Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezleri
- Uluslararası koruma ve türleri
- Geri göndermeme ilkesi
- Geçici koruma

- Uyum
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluşu ve görevleri
- Göç Politikaları Kurulu
- Merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı, hizmet birimleri
- Sürekli kurul ve komisyonlar.

4. TÜRKİYE’DE YENİ BİR POLİTİKA ARACI OLARAK GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Türkiye’de de diğer pek çok ülkede olduğu gibi, uluslar arası ilişkiler, göç ve vize politikası ile ekonomik ve refah politikası ile yakından ilgili olmakta ve yıllarca göç veren bir ülke konumundan göç alan bir ülke konumuna geçtiği görülmektedir (Duvell, 2014: 43). Bu durumun sonucunda gerçekleşen göç politikası ve yönetimi de uzun zamandır devletler tarafından kabul edilen bir olgu olmakta ve devletlerin ayrıcalıklarından biri olarak devlet politikalarına yerleşmektedir (Skeldon, 2010: 21).

Geçmişten günümüze kıyaslandığı zaman Türkiye’ye yönelik artan ve çeşitlenen göç hareketleri, Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve demografik yapısını, kamu düzenini ve güvenliğini derinden etkilediği ve yeni bir göç yönetimi anlayışına olan ihtiyacı da beraberinde zorunlu kılmıştır (20.09.2017, www.goc.gov.tr).

Yaşanan bu göç hareketliliğinin altında yatan temel nedenin insancıl güdüler olduğu aşikârdır. Ancak devletler açısından ele alınması gereken bir diğer önemli konu da bu durumu güvenli bir ortamda sağlamaktır. Devletler açısından göç kapsamında düşünüldüğü zaman güvenlik, “ülkenin kamu düzeni ve güvenliğiyle birlikte umut yolculuğunda insanların hayatlarını kaybetmeyi önlemeye yönelik önlemleri” olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan yapılan çalışmalar göstermektedir ki, 2015 yılında önceki yılların ortalamasına göre üç kat artarak 150.000’e yaklaşan düzensiz göçmen yakalamaları, 2016 yılı içerisinde sürekliliğini devam ettirmiştir

(20.09.2017, www.goc.gov.tr). Söz konusu bu düzensizliklerin Türkiye ölçeğinde güçlü bir göç yönetimi yapısı oluşturulması ile çözüleceği ve çalışmalar yapılırken dünyadaki örneklerine uygun adımların atılması gerektiği bilinmektedir. Dünya ülkelerinde bu noktada göç hareketlerinin gerçekleşmesi neticesinde genel yaklaşım ve politika 4 aşamadan ibaret olmaktadır, bunlar (11.12.2017, COUNCIL OF EUROPE, 2002: 17):

- Düzenlilik
- Koruma
- İşbirliği
- Entegrasyondur.

Göçün ev sahibi toplumlara etkisi, esasen manzara/görünüm değişikliğinden ziyade sosyal ve ekonomik etkiler bakımından topluları geniş ölçüde etkilemesidir (Bell, Alves, Oliveira & Zuin, 2010: 6). Ayrıca günümüzü en çok tartışılan konuları arasına giren göç, bunun akabinde bu alanda çalışma yapanların ve taraf olan toplumların göç sebebiyle yaşanan olaylardan dolayı sorumlulukları da artırdığı gözlenmektedir. Ancak göç incelemesinin ya da göçe yönelik çalışmaların karşılaştığı en büyük zorluk ise, göçün şekilleri, türleri, süreçleri, aktörleri, motivasyonları, sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamlarda aşırı çeşitli olmasıdır (Arango, 2000: 295). Çünkü göç tüm toplumlarda aynı şekilde kendini göstermemektedir. Bu kapsamda göçe ev sahipliği yapan devletlerin göçle ilgili zorlukları çözmek adına yaptıkları işbirliğinin derinleştiği ve günümüzde bunun kaçınılmaz olduğu aşikârdır (Sutherland, 2013: 3).

Göç hareketleri içinde, Türkiye’nin ev sahibi ülke konumu ve “açık kapı politikası” da dikkate alınarak ve göç alanını daha iyi yönetmek amacıyla köklü değişiklikler öngören, şeffaf ve katılımcı hukuki reform çalışmaları yürütülmüştür halen de yürütülmektedir. Göçün kaçınılmazlığını göz önünde bulunduran çalışmalarda, hassas gruplar başta olmak üzere, tüm göçmenlerin haklarına saygılı, insan odaklı bir yaklaşım benimsenmeye

çalışılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda, Türkiye’de bütüncül bakış açısına sahip bir göç yönetimi yapısı kurulmasının temelini oluşturan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) kabul edilmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013: 17-18).

Bu kapsamda çalışmalarla uyumlu olarak, göç ve uluslararası koruma (iltica) alanında stratejilerin belirlendiği, insan hakları temelli, yönetilebilir ve kurumsal bir yapılanma için, önemli mevzuat ve altyapı çalışmaları mevcut olmakta, bunların başında ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gelmektedir (20.09.2017, www.goc.gov.tr).

Türk hukukunda, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yürürlüğe girinceye kadar, uluslararası koruma ile ilgili hususları düzenleyen temel bir kanun bulunmamakta ve insan haklarını, millî güvenliği ve uluslararası ilişkileri doğrudan etkileyen bu son derece önemli konu uygulamada çoğunlukla idarî düzenlemeler aracılığıyla yürütülmeye çalışılmaktaydı.

YUKK, uluslararası korumanın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemesi yanında, hem uluslararası koruma başvurusunda bulunan hem de uluslararası korumadan yararlanan yabancıların hak ve yükümlülüklerini de belirlemiştir (Çelik, 2015: 67). Amacı ise gelen göçlerin sosyal yaşantı içerisinde ayrışık şekilde durmasını engellemek, göç eden bireylerin yaşam standartlarını insani koşullarda tutmak ve uyum sürecini hızlandırmak ve kolaylaştırmak olan bu kanun ilan tarihinden bu güne dikkatleri üzerinde toplamıştır.

Sığınmacılık ile ilgili uluslararası düzenlemelerin tarafı olan devletler, bu konuyu genellikle iç hukuk kurallarına göre düzenlemiştir. Ancak devletler sığınmacılıkla ilgili bu düzenlemeleri yaparken; suçluları adaletten kaçırma amacıyla yapmaması gibi bir takım uluslararası bazı şartlara dikkat etmek zorundadır. İnsan hakları ile ilgili olanlar başta olmak üzere mültecilik ile ilgili

uluslararası düzenlemeler, devletlerin sığınmacılar ile ilgili yapmış olduğu iç hukuk kurallarını olumlu bir şekilde etkilemektedir. Bu kapsamda ülkemizde sığınmacılarla ilgili kabul edilen yasal düzeydeki ilk temel düzenleme 4.4.2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunudur (YUKK) (Dost, 2014: 43).

İçişleri Bakanlığının hazırladığı rapora göre (2016: 22) kanunun amacı; *yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları; Türkiye’den uluslararası koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.*

Kanun, üç ana kısımdan oluşmaktadır:

- Yabancılar,
- Uluslararası koruma,
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluşu ve görevleri

Kanunla düzenlenen başlıca konu başlıkları şunlardır:

- Türkiye’ye giriş ve Türkiye’den çıkış hükümleri
- Vizelere ilişkin hükümler
- İkamet izni ve çeşitleri
- Vatansız kişi ve hakları
- Sınır dışı etme
- Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezleri
- Uluslararası koruma ve çeşitleri
- Geri göndermeme ilkesi
- Geçici koruma
- Uyum
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluşu ve görevleri
- Göç Politikaları Kurulu
- Merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı, hizmet birimleri
- Sürekli kurul ve komisyonlar

Bu kanun Türkiye'nin göç ve uluslararası koruma (iltica) alanında örnek bir ülke olma yolundaki kararlılığını, hak bazlı ve Türkiye'deki koruma alanını geliştirecek niteliğe sahip olmaktadır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile “*yabancıların her aşamada bireysel hak ve özgürlüklerinin gözetilerek, yeterli personel ve uzmanlığa sahip, göç sürecine ilişkin gerekli tüm işlemlerin en kısa sürede sonuçlandırılacağı ve göç politikalarının öngörülebilir hedefler doğrultusunda siyasi irade tarafından belirleneceği, göç olgusunun bütün aşamalarını kapsayan bütünsel bir yaklaşıma dayanan ve kurumlar arası etkin işbirliğini imkân sağlayan güçlü bir göç yönetiminin temeli atılmış*” ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile de mevzuat ve altyapı çalışmaları sürdürülmüştür (20.09.2017, www.goc.gov.tr).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) doğrultusunda hukuki düzenlemelerin yapılması ve hayata geçirilmesi için görevlendirilen Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün göç alanı ile ilgili görev ve sorumluluklarını devralarak merkez, taşra ve yurt dışı şeklinde teşkilatlandırılarak örgüt yapısı oluşturulmuştur (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 2069).

Genel müdürlüğün **Merkez Teşkilatında** aşağıdaki hizmet birimleri yer almaktadır (21.09.2017, www.goc.gov.tr):

- Düzenli ve düzensiz göçle ilgili iş ve işlemlerden sorumlu *Yabancılar Dairesi Başkanlığı*,
- Uluslararası koruma ve geçici korumaya ilişkin iş ve işlemlerden sorumlu *Uluslararası Koruma Dairesi Başkanlığı*,
- İnsan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunmasına ilişkin iş ve işlemlerden sorumlu *İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı*,
- Göç alanında politika ve stratejiler belirlenmesine yönelik çalışmalar,

ilgili iş ve işlemlerden sorumlu *Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı*,

- Yabancıların toplumla olan uyumlarına ilişkin iş ve işlemlerden sorumlu *Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı*,
- Genel Müdürlüğün görev alanıyla ilgili devletler ve uluslararası kuruluşlarla iletişim, işbirliği, koordinasyon gibi konulardaki iş ve işlemlerden sorumlu *Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı*,
- Strateji geliştirme ve mali hizmetlere ilişkin iş ve işlemlerden sorumlu *Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı*,
- Hukuk hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin iş ve işlemlerden sorumlu *Hukuk Müşavirliği*,
- Genel Müdürlüğün görev alanındaki konulara ilişkin bilgi sistemlerinin kurulması, işletilmesi, işletirilmesi ve Kanun kapsamındaki ilgili iş ve işlemlerden sorumlu *Bilgi Teknolojileri Başkanlığı*,
- Genel Müdürlüğün insan gücü politikası ve planlaması ile insan kaynakları sisteminin geliştirilmesine ilişkin iş ve işlemlerden sorumlu *İnsan Kaynakları Dairesi Başkanlığı*,
- Genel Müdürlüğün taşınır ve taşınmazları, genel evrak ve arşiv faaliyetleri, bilgi edinme başvurularına ilişkin iş ve işlemlerden sorumlu *Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı*,
- Genel Müdürlüğün görev alanıyla ilgili eğitim faaliyetlerine ilişkin iş ve işlemlerden sorumlu *Eğitim Dairesi Başkanlığı*.

YUKK ilgili hükümlere bakıldığında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü **Taşra Teşkilatlanması**, 81 İl Göç İdaresi Müdürlüğü ve 148 İlçe Göç İdaresi Müdürlüğü içermekte olup, taşra teşkilatı geri gönderme merkezleri, kabul ve barınma merkezleri ve insan ticareti sığınma evlerini de kapsamaktadır.

Genel Müdürlük, 13 Aralık 1983 tarihli ve 189 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname esaslarına uygun olarak *Yurt Dışı Teşkilatı* kurmaya da yetkilidir. YUKK ilgili hükümleri gereğince Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yurt Dışı Teşkilatı, 15 Göç Müşavirliği ve 85 Göç Ataşeliğinden oluşmaktadır.

Son olarak, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesi altında *Sürekli Komisyon ve Kurullar* bulunmaktadır. Bu komisyon ve kurulların Göç Danışma Kurulu, Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu ve Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulundan oluştuğu görülmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016: 34).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün en temel görevini ise şu şekilde belirtmek mümkündür; ulusal ve uluslararası hukukta yer alan düzenlemeler doğrultusunda Türkiye'nin göç yönetimini oluşturarak, göç politikalarını belirlemek ve bunu dünya ülkelerine de örnek olacak tarza uygulamaya koymaktır. Müdürlüğün başlıca görevleri ise YUKK' da sayılmaktadır (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 2069; YUKK, md.104):

- Göç alanına ilişkin, mevzuatın ve idari kapasitenin geliştirilmesi, politika ve stratejilerin belirlenmesi konularında çalışmalar yürütmek ve Bakanlar Kurulunca belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını izlemek ve koordine etmek,
- Göç Politikaları Kurulunun sekretarya hizmetlerini yürütmek, Kurul kararlarının uygulanmasını takip etmek,
- Göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 19/9/2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanununda Bakanlığa verilen görevleri yürütmek,
- İnsan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,

- Türkiye'de bulunan vatansız kişileri tespit etmek ve bu kişilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tedbirler geliştirmek, alınan tedbirlerin uygulanmasını takip etmek,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının göç alanına yönelik faaliyetlerinin programlanmasına ve projelendirilmesine yardımcı olmak, proje tekliflerini değerlendirmek ve onaylamak, yürütülen çalışma ve projeleri izlemek, bu çalışma ve projelerin uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesine destek vermektir.

Kanun kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olan ilgili iş ve işlemler 11 Nisan 2014 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlükleri tarafından yapılan yabancılara ait bütün işlemler, 18 Mayıs 2015'ten itibaren İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

5. SONUÇ

Ülkemiz coğrafi konumu gereğince yüzyıllar boyu göç alan bir ülke olmuştur. Geçmişten günümüze doğru bakıldığı zaman özellikle de yakın tarih olarak 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş sonucu Türkiye'nin 'açık kapı politikası' uygulaması ile günümüze kadar milyonlarca göç faaliyeti gerçekleşmiş ve bu göçlere izin verilmiştir.

Özellikle yakın tarihte gözlemlenen sığınmacı ve mülteci olaylarının yoğun olarak yaşanması ve görünen o ki sürekliliğinin de devam edeceği endişesi

göç yönetimine yönelik politikaların dünya ülkelerine örnek olacak şekilde revize edilmesini gerektirmiştir. Bununla birlikte gelen göçmenlere geçici koruma altındaki yabancılar statüsü verilerek bu statülerini kayıt altına almak amacı ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş, Türkiye’de etkin bir göç yönetim politikası oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda İç işleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün temel amacı, *“Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek”* olmaktadır.

Çeşitli göçler dolayısıyla insanların hayatında meydana gelen köklü ve sıkıntılı değişiklikleri minimize etmeyi, en azından yerleştikleri yeni yerlerinde kuracakları yaşantıları için destek olmayı amaçlayan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, sosyal, ekonomik ve toplumsal anlamda uyum sürecine olumlu katkılar sağlayacağı görülmektedir.

Bu kapsamda değerlendirilecek olursa, yüzyıllar boyu birçok ülkeden göç alan Türkiye yaklaşık son 6 yıldır Suriye’de yaşanan iç karışıklıktan dolayı yoğun göç almaya devam etmektedir. Buna bağlı olarak ülke içerisinde kamu sağlığının ve güvenliğinin sağlanması açısından birçok yasal düzenlemeler yapılmıştır. Geçici koruma statüsünün verilmesi de hukuksal çerçevede verilen bir statü olmuştur. Buna bağlı olarak verilen Geçici Kimlik Belgesi ile Suriyelilere Türkiye’de yaşama hakkı yanında eğitim, sağlık, ekonomi gibi sosyal hakları da içerisine alan birçok imkân tanınmıştır. Ciddi anlamda yoğun bir nüfus hareketi yaşandığından dolayı Türkiye’de yasal anlamda ihtiyaç duyulan alanlarda gerekli düzenlemelerin yapıldığı da görülmektedir.

Yine bu kapsamda Türkiye’de oluşturulan politika bağlamında; zorunlu göç

dolayısıyla insanların hayatında meydana gelen köklü ve sıkıntılı değişiklikleri minimize etmeyi, en azından yerleştikleri yeni yerlerinde kuracakları yaşantıları için destek olmayı amaçlayan geçici koruma kanunu kapsamında Suriyelilere geçici koruma kimlik kartı verildiği ve bu yolla bireylerin kayıt altına alındığı görülmektedir. Sosyal anlamda uyum sürecini hızlandırdığı bilirse de toplumsal anlamda bir merak oluşturduğu ve tam olarak anlaşılmasından kaynaklı bir takım korkulara sebep olduğu dikkat çekmektedir. Bu alan ile ilgili çalışmaların teşvik edilmesi, elde edilen sonuçların resmi makamlar ve bilimsel ortamlar yanında yerel halk ile de paylaşılması ve yerel halkın bilinçlendirilmesi böylesine ciddi bir sorunun yükünün paylaşılması noktasında gereklilik arz etmektedir.

Bu noktada değerlendirildiği zaman Türkiye ile çoğu Avrupa ülkesinde göç hareketlerini gerçekleştiren taraflara yönelik yaklaşım ve tutumun birbirinden farklılık arz ettiği de görülmektedir. Arap Baharının başlangıcından itibaren Türkiye’nin uyguladığı “açık kapı” politikası ve göçmenlere kapıları sonuna kadar açma durumu ile göçmenleri ülkelere sokmamak için sınırlarda önlemleri artıran hatta sınırlara duvar ören, tel örgü çeken Avrupalı devletlerin durumu birbirinden ayrılmaktadır (Soyupek, 2016: 183).

Türkiye her ne kadar göçe yaklaşımında insani değerleri öncelikli olsa da ve Avrupalı ülkelere farklı bir tavı olsa da göç ve iltica konularında yeterli bir politikasının olmadığı görülmektedir. Günümüzde özellikle de AB düzeyinde bir takım düzenlemeler yapılmış ve bu çerçevede AB’nin etkisi ve baskısıyla Geri Kabul Anlaşmasını imzalanmış, sınır yönetimi, yabancılar ve uluslararası koruma konularında hem uluslararası standartlara hem de AB standartlarına uygun düzenlemeler yapmıştır. Yürütülen müzakereler neticesinde mevzuat düzenlemeleri, eşleştirme projeleri, ülkeler arası çalışma ziyaretleri, ortaklaşa eğitimler gibi yöntemler geliştirilmiştir. Tüm bu

faaliyetler neticesinde AB'nin Türkiye üzerindeki etkisinin zayıflamasına rağmen halen devam ettiği de günümüzde görülmektedir (Soyupek, 2016: 183).

Ancak yapılan tüm bu çalışmalar neticesinde de görünen o ki; dünyada ve Türkiye'de göç hareketlerine dair bir sonun gelmeyeceğidir. Bundan dolayı bu alan ile ilgili çalışmaların daha da derinlemesine yapılması, teşvik edilmesi ve uygulamaya konulacak olan politikaların güncelliğini yitirmemesi gerekmektedir. Ayrıca elde edilen sonuçların resmi makamlar ve bilimsel ortamlar yanında yerel halk ile de paylaşılması ve yerel halkın bilinçlendirilmesi böylesine ciddi bir politikanın olumlu sonuçlar alınabilmesindeki yükünün paylaşılması noktasında gereklilik arz etmektedir.

KAYNAKÇA

1. "2510 Sayılı İskân Kanunu", 21 Haziran 1934 Tarih ve 2733 Sayılı Resmi Gazete.
2. "5543 Sayılı İskân Kanunu", 26 Eylül 2006 Tarih ve 26301 Sayılı Resmi Gazete.
3. "6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu", 11 Nisan 2013 Tarih ve 28615 Sayılı Resmi Gazete.
4. 2016 TÜRKİYE GÖÇ RAPORU, http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu.pdf, 20.09.2017.
5. AKÇAPAR, Ş. (2015). "Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsanı Boyutu", *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, IHLAMUR-ÖNER, S. Gülfer ve ÖNER, N. A. Şirin (Der.), İstanbul: İletişim Yayıncılık: 563-575.
6. AKINCI, B. - NERGİZ, A. ve GEDİK, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 58-83.
7. AKPINAR, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 03 (03).
8. AKSOY, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 5 Sayı: 20.
9. ARANGO, J. (2000). Explaining Migration: A Critical View, *International Social Science Journal*, 52(165): 283-296ss.
10. BAHAR, O. ve İNGÖL, F. (2010). Türkiye'de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2): 43-61ss.
11. BAYRAKLI, C. (2007). Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları'nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Basılmamış Yl Tezi.
12. BELLS, S., ALVES, S., OLIVEIRE, E. S., Z, A. (2010). Migration and Land Use Change in Europe: A Review, *Living Reviews in Landscape Research*, 4, <http://lrlr.landscapeonline.de/Articles/lrlr-2010-2/download/lrlr-2010-2Color.pdf>, 11.12.2017.
13. COUNCIL OF EUROPE, European Committee On Migration, [https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/documentation/Migration%20Management/Towards Migration Management Strategy en.pdf](https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/documentation/Migration%20Management/Towards%20Migration%20Management%20Strategy_en.pdf), 11.12.2017.
14. ÇELİK, N. B. (2015). "Türk Hukukunda Uluslararası Koruma Başvurusunda Bulunan veya Uluslararası Korumadan Yararlanan Yabancıların Hak ve Yükümlülükleri", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 1.

15. DENİZ, T. (2014). Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye, *Tsa Dergisi*, 18 (1): 175- 204ss.
16. DUVELL, F. (2014). International Relations and Migration Management: The Case of Turkey, *Insight Turkey*, 16 (1): 35-44ss.
17. DOST, S. (2014). “Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Durumu”, *S.D.Ü Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (1): 27- 69ss.
18. ELMA, F. (2016). “Suriyeli Sığınmacı Krizi ve Türk Kamu Yönetimine Etkisi: Göç Yönetiminde Yeniden Yapılanma”, *Turkish Migration Conference, University of Vienna*, 12-15 Temmuz 2016, Vienna, Austria.
19. GÖKÇAN, G.- AÇIKYILDIZ, Ç. ve ATAMAN, S. (2015). Göç ve Mültecilik http://multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=58%3:goc-ve-multecilik&catid=35%3:goc-ve-multecilik&Itemid=14&lang=tr, 23.09.2017.
20. HAGEN-ZANKER, J. (2008). Why do people migrate? A review of the theoretical literature, *Munich Personal RePEc Archive*, 25ss.
21. HOLLIFIELD, J. F. (2012). Why do states risk migration?, http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_25254.pdf, 11.12.2017.
22. <http://www.goc.gov.tr>, 23.09.2017.
23. http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman_19.pdf, 23.09.2017.
24. http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu.pdf, 23.09.2017.
25. http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380, 23.09.2017.
26. http://www.goc.gov.tr/icerik/hakkimiz_da_308_309, 23.09.2017.
27. http://www.goc.gov.tr/icerik/hakkimiz_da_308_309, 23.09.2017.
28. http://www.goc.gov.tr/icerik3/teskilat-semasi_273_274_281#, 21.09.2017.
29. http://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-gerekce_327_328_330_icerik, 23.09.2017.
30. <http://www.tdk.gov.tr>, 23.09.2017.
31. https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Content/Dosyalar/02171217_ArastYrma_ve_raporlar.pdf, 23.09.2017.
32. https://www.tbmm.gov.tr/komisyoin_sanhaklari, 23.09.2017.
33. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf, 20.09.2017.
34. ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ (2012). *Küresel Göç ve Avrupa Birliği İle Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi*, Ankara: ORSAM Rapor No: 123
35. ÖRSELLİ, E. ve BABAHANOĞLU, V. (2016). “Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (43): 2063- 2072ss.
36. SKELDON, R. (2010). Managing Migration for Development: Is Circular Migration the Answer?, *The Whitehead Journal of Diplomacy & International Relations*, 21-33ss.
37. SOYUPEK, Y. (2016). *Türk Kamu Yönetiminde Göç Politikaları ve Göç Yönetiminin Belirlenmesinde Avrupa Birliği ve Avrupalı Değerlerin Yeri*, <http://tplondon.com/books/9781910781364/978191078136423.pdf>, 12.12.2017.
38. SUTHERLAND, P. D. (2013). Migration İş Development: How Migration Matters To The Post-2015 Debate, *Migration and Development*.
39. ŞAHİN, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir

- İnceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), Ankara.
40. TEKELİOĞLU, M.- DOĞAN, M. ve ÇELEBİ, A. (2015). “Türkiye’de Göç Politikalarının Gelişimi ve Mevcut Durum”, *Disiplinler arası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu*, İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları, 3-25ss.
41. TUNÇ, A. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme, *Tesam Akademi Dergisi*, 2 (2). 29 – 63 ISSN: 2148-2462
42. TUMERTEKİN, E. & ÖZGÜÇ, N. (2004). *Beşeri Coğrafya: İnsan Kültür Mekân*, Çankaya Kitabevi, İstanbul.
43. UNESCAP, (2007). Perspectives On Gender And Migration, *United Nations Publication*, http://www.unescap.org/sites/default/files/SDD_PUB_Perspectives_on_Gender_and_Migration.pdf, 11.12.2017.
44. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, 21.09.2017.
45. YALÇIN, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
46. WICKRAMASINGHE, A. A. I.N.-WIMALARATANA, W. (2016). International Migration And Migration Theories, *Social Affairs: A Journal for the Social Sciences*, 1 (5), 13- 32ss.